

Εγκλίσεις του Ρήματος

1. Γενικές Πληροφορίες

- Με τις εγκλίσεις δηλώνεται πώς θέλουμε να παρουσιάσουμε κάθε φορά αυτό που σημαίνει το ρήμα. Οι εγκλίσεις του ρήματος διαφοροποιούνται είτε μορφολογικά είτε με τη χρήση μορίων πριν από τους ρηματικούς τύπους και είναι δύο ειδών: οι **προσωπικές** και οι **απρόσωπες**. Οι **προσωπικές εγκλίσεις** έχουν ξεχωριστούς μορφολογικούς τύπους για τα διάφορα πρόσωπα του ρήματος και είναι η **οριστική**, η **υποτακτική** και η **προστακτική**, π.χ. *Περπάτα γρήγορα* (προστακτική). Οι **απρόσωπες εγκλίσεις** είναι αυτές που δε διαθέτουν ξεχωριστούς μορφολογικούς τύπους για τα διάφορα πρόσωπα του ρήματος και είναι το **απαρέμφατο** και η **μετοχή**, π.χ. *Διαβάζει ακούγοντας μουσική* (μετοχή).

2. Οι προσωπικές εγκλίσεις

- **Η οριστική:** η οριστική εκφράζει κατά κανόνα μια ενέργεια ή μια κατάσταση **πραγματική και βέβαιη**, π.χ. Η Ελλάδα **ανήκει** στην Ενωμένη Ευρώπη. Συχνά όμως μπορεί να εκφράζει και άλλες σημασίες, όπως τη **δυνατότητα** να γίνει κάτι (π.χ. **Θα πετούσε** από τη χαρά του, αν έπαιρνε το δίπλωμα), την **πιθανότητα** (π.χ. Δεν ήρθε ακόμη. **Θα τον πήρε** ο ύπνος), την **ευχή** (π.χ. **Ας τον έβλεπε** κι ας ήταν για λίγο) και την **παράκληση** (π.χ. Δεν **προσέχεις** λιγάκι τη διατροφή σου). Για περισσότερα σχετικά με τις σημασίες που εκφράζει η οριστική, βλέπε στην ενότητα για τις τροπικότητες. Η οριστική έχει κανονικά άρνηση **δε(ν)**. Όταν δηλώνει ευχή, έχει άρνηση **μη(ν)**.

- **Η υποτακτική:** η υποτακτική εκφράζει κατά κανόνα το **ζητούμενο, το ενδεχόμενο** και το **επιθυμητό**, π.χ. **Αν μαγειρέψω** γεμιστά, θα είναι όλοι ευχαριστημένοι. Συχνά παίζει και άλλες σημασίες, όπως της **προτροπής** (π.χ. **Ας σταματήσετε** αυτή τη φλυαρία!), της **παραχώρησης** (π.χ. **Ας δεχτούμε** στην εκδρομή ακόμη έναν), της **ευχής** (π.χ. **Μακάρι να ζήσει**), της **απορίας** (π.χ. Δεν είναι καθόλου καλά τα νέα, πώς **να** του το **πω**?), της **προσταγής** (π.χ. **Να τα πεις** όλα), της **απαγόρευσης** (π.χ. **[Να] Μην πιστεύεις** στον καθένα) κ.ά. Για περισσότερα σχετικά με τις σημασίες που εκφράζει η υποτακτική, βλέπε στην ενότητα για τις τροπικότητες. Η υποτακτική χαρακτηρίζεται από τη χρήση των μορίων **να, ας**, καθώς και από το ότι συνδυάζεται με τους συνδέσμους *αν, εάν, όταν, πριν, πριν να, μόλις, προτού, άμα, για να, μήπως*. Στις απαγορεύσεις χρησιμοποιείται συνήθως η υποτακτική χωρίς το μόριο **να**, π.χ. **(Να) Μην τον ακούς** σε ό,τι σου λέει. Η υποτακτική έχει την άρνηση **μη(ν)**.

- **Η προστακτική:** η προστακτική ανάλογα με την επικοινωνιακή συνθήκη μπορεί να εκφράζει **προσταγή** (π.χ. **Προχωρήστε** αργά και σταθερά τις τα εμπρός), **παράκληση** (π.χ. **Ελάτε**, τις παρακαλώ, τις θέσεις σας) κ.ά. Για περισσότερα σχετικά με τις σημασίες που εκφράζει η προστακτική, βλέπε στην ενότητα για τις τροπικότητες.

3. Οι απρόσωπες εγκλίσεις

- **Η μετοχή:** η νέα ελληνική διαθέτει κατά βάση για τη μετοχή τρεις τύπους: **α)** έναν για τη **μετοχή του ενεστώτα ενεργητικής φωνής**, **β)** έναν για τη **μετοχή του ενεστώτα παθητικής φωνής** και **γ)** έναν για τη **μετοχή του παρακειμένου της παθητικής φωνής**:

α) Η μετοχή του **ενεστώτα ενεργητικής φωνής** είναι άκλιτη και δηλώνει πράξη που γίνεται ταυτόχρονα με την πράξη που δηλώνει το ρήμα της πρότασης στην οποία

βρίσκεται η μετοχή, π.χ. Έδινε εντολές με τα χέρια **μιλώντας** ταυτόχρονα στο κινητό. Η μετοχή του ενεστώτα έχει πάντα το υποκείμενό της σε πτώση ονομαστική και είναι συνήθως το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος που προσδιορίζει (συνημμένη μετοχή), π.χ. Η Ελένη έφυγε **τρέχοντας** για το σπίτι. Σε ορισμένες – σπάνιες – περιπτώσεις μπορεί το υποκείμενο της μετοχής να είναι διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος που προσδιορίζει, π.χ. **Ανεβαίνοντας** το βουνό, ο ιδρώτας άρχισε να ρέει ασταμάτητα. Η μετοχή του ενεστώτα εκφράζει διάφορες επιρρηματικές σχέσεις, κυρίως τρόπο, αλλά και χρόνο, αιτία, υπόθεση, και εναντίωση (επιρρηματική μετοχή), π.χ. Έφυγε **περπατώντας** βιαστικά (τόπος).

- β) Η μετοχή του **ενεστώτα της παθητικής φωνής** κλίνεται κι αυτή στα τρία γένη και στους δύο αριθμούς και λειτουργεί ως επίθετο (επιθετική μετοχή), π.χ. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ήταν το **τιμώμενο** πρόσωπο. Ορισμένες από αυτές τις μετοχές έγιναν ουσιαστικά, π.χ. Το **ζητούμενο** της οικονομίας είναι η αύξηση των εσόδων.
- γ) Ο τύπος της μετοχής του **παρακειμένου της παθητικής φωνής** κλίνεται στα τρία γένη και στους δύο αριθμούς και λειτουργεί ως επίθετο (επιθετική μετοχή), π.χ. Οι μαθητές της Β' τάξης ήταν χθες **αναστατωμένοι**.
- δ) Στους τύπους της μετοχής μπορούν να συμπεριληφθούν και οι **περιφραστικοί τύποι** για τη μετοχή του παρακειμένου της ενεργητικής και της παθητικής φωνής. Λειτουργούν με παρόμοιο τρόπο με τη μετοχή του ενεστώτα ενεργητικής φωνής, μόνο που δηλώνουν πράξη προτερόχρονη από την πράξη που δηλώνει το ρήμα της κύριας πρότασης, π.χ. **Έχοντας** γράψει όλες τις επιστολές, ένωθε σίγουρος για το μέλλον.
- ε) Τέλος, οι μετοχές του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής σε -ων, -ουσα, -ον ή -ών, -ούσα, -όν/-ούν, του αορίστου της ενεργητικής φωνής (-ας, -ασα, -αν) και του αορίστου της παθητικής φωνής (-είς, -είσα, -έν), που προέρχονται από την Καθαρεύουσα και χρησιμοποιούνται σε πολύ τυπικό ύφος, λειτουργούν συνήθως ως επίθετα, π.χ. Ο αρχιεπίσκοπος επιβράβευσε τους **μελετώντες** την Αγία Γραφή. Οι **ελπίσαντες** στη βελτίωση της οικονομίας διαψεύστηκαν. Τα **ενισχυθέντα** με τόνους τσιμέντου φράγματα άντεξαν στην ισχυρή πίεση του ποταμού.

- **Το απαρέμφατο:** το απαρέμφατο είναι ένας άκλιτος τύπος του ρήματος που χρησιμοποιείται στον **σηματισμό περιφραστικών χρόνων**, π.χ. έχει **ανοίξει**, έχουμε **ζήσει**.